

การได้รับการสนับสนุนจากโครงการระบบส่งเสริมเกษตรกรแบบแปลงใหญ่
 ของเกษตรกรแปลงใหญ่ข้าว อำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง
 Supporting from Large Scale Agriculture Extension System Project
 of Large Scale Rice Farmers in Saweangha District, Angthong Province

วชิรญา ไชยวุฒิ¹ พัชราวดี ศรีบุญเรือง^{1,*} และ พิชัย ทองดีเลิศ¹
 Washiraya Chaiwut¹, Patcharavadee Sriboonruang^{1,*} and Pichai Thongdeert¹

¹ ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

¹ Department of Agricultural Extension and Communication, Faculty of Agriculture, Kasetsart University, Bangkok 10900

รับเรื่อง: 20 มิถุนายน 2564 Received: 20 June 2021

ปรับแก้ไข: 20 กรกฎาคม 2564 Revised: 20 July 2021

รับตีพิมพ์: 26 กรกฎาคม 2564 Accepted: 26 July 2021

* Corresponding author: fagrpsds@ku.ac.th

ABSTRACT: The objectives of this research were to study 1) basic demographic 2) media exposure about plant production 3) getting support from large scale agriculture extension system project (LSAESP) and 4) the comparison among getting support from LSAESP classified by basic demographic of large scale rice farmers in Saweangha district, Angthong province. The sample size was 73 farmers. Data were collected by using a questionnaire and an in-depth interview. The statistical analyse were frequency, percentage, mean, standard deviation, minimum, maximum, t-test and F-test. The results indicated that the large scale rice farmers were female 67.10% with an average age of 59.27 years old, graduated from primary school 82.20%, were farmer 100%, sold their agricultural products via shop and market buying central products 77.53%, experienced in agriculture 36.25 years on average and had an average planting area of 14.06 rai. Most large scale rice farmers had information exposure from people media through government officials/private agents (64.40%). The levels of getting and enough support from LSAESP on knowledge and advice on agriculture were high with an average score of 1.00 and 0.92, respectively. The farmers in large scale of rice were getting support from this project but were not enough on three aspects: 1) marketing links 2) government standard certification and 3) sourcing for purchasing products. The farmers with different land holdings were getting different support from LSAESP at a significance level of 0.05. The results of this research could be applied to develop the capability in producing plants and competition in the manufacturing sector according to the national development plan for other large scale agriculture.

Keywords: Production development, agricultural extension, large scale agriculture, sufficiency, support

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล 2) การเปิดรับข่าวสารในการผลิตพืช 3) การได้รับการสนับสนุนจากโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ และ 4) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการได้รับการสนับสนุนจากโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่จำแนกตามข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรแปลงใหญ่ข้าว อำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง กลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรแปลงใหญ่ข้าว 73 ราย รวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด การทดสอบที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (F-test) ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรแปลงใหญ่ข้าวเป็นเพศหญิง ร้อยละ 67.10 อายุเฉลี่ย 59.27 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 82.20 มีอาชีพทำนา ร้อยละ 100 จำหน่ายสินค้าผ่านพ่อค้า/ตลาดรับซื้อสินค้ากลาง ร้อยละ 77.53 มีประสบการณ์ทำการเกษตรเฉลี่ย 36.25 ปี และมีขนาดพื้นที่การเกษตรเฉลี่ย 14.06 ไร่ โดยเกษตรกรแปลงใหญ่ส่วนใหญ่เปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคลผ่านเจ้าหน้าที่รัฐ/เอกชน ร้อยละ 64.40 ได้รับการสนับสนุนและมีความเพียงพอจากโครงการด้านการถ่ายทอดความรู้แนะนำการทำเกษตรในระดับภาคเหนือเฉลี่ย 1.00 และ 0.92 ตามลำดับ ประเด็นที่เกษตรกรได้รับการสนับสนุนไม่เพียงพอมีทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเชื่อมโยงการตลาด 2) ด้านการตรวจรับรองมาตรฐานของทางราชการ และ 3) ด้านการจัดการแหล่งรับซื้อผลผลิต เกษตรกรที่มีลักษณะการถือครองที่ดินทางการเกษตรแตกต่างกันได้รับการสนับสนุนจากโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ผลจากการศึกษาสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาขีดความสามารถในการทำการเกษตรและการแข่งขันของภาคการผลิตตามแผนพัฒนาประเทศสู่เกษตรแปลงใหญ่อื่น ๆ ต่อไป

คำสำคัญ: พัฒนาการผลิต, ส่งเสริมการเกษตร, เกษตรแบบแปลงใหญ่, ความเพียงพอ, การสนับสนุน

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 เป็นแผนพัฒนาประเทศในระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560–2564) ซึ่งแปลงจากยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น ทิศทางการพัฒนาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 จึงมุ่งเตรียมความพร้อมและวางรากฐานในการยกระดับประเทศไทยให้เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 10 ยุทธศาสตร์ ในภาคการเกษตรมีแนวทางการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ 3 ยุทธศาสตร์ชาติการสร้างเสริมความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ในด้านการเสริมสร้างและพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการ เพื่อยกระดับศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ สร้างรายได้และกระจายรายได้สู่คนในชุมชนอย่างทั่วถึง โดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ โดยการเสริมสร้างขีดความสามารถการผลิตในห่วงโซ่อุตสาหกรรมเกษตร โดยส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตพืชปศุสัตว์ และการทำประมง ภายใต้การดูแลของหน่วยงานภายในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ให้สอดคล้องกับศักยภาพ พื้นที่ และความต้องการของตลาด (Zoning) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิต โดยเร่งส่งเสริมการทำเกษตรแปลงใหญ่และเกษตรกรรมแม่นยำสูงในพื้นที่ที่เหมาะสม การร่วมจัดทําปัจจัยการผลิตและเครื่องจักรกลการเกษตร การสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อการปรับปรุงการผลิต และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานจำเป็นด้านการเกษตร (Office of the National Economic and Social and Development Council, 2016)

ระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ เน้นการรวมกลุ่มของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่ โดยวางระบบการผลิตและการบริหารจัดการในแนวทางเดียวกัน เพื่อประหยัดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยเน้นการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ตามนโยบายการตลาดนำการผลิต นำไปสู่การจัดการสินค้าเกษตรสู่สมดุระหว่างอุปสงค์และอุปทาน สร้างเสถียรภาพของราคาสินค้าเกษตรได้อย่างมั่นคงในอนาคตตามแผนปฏิรูปการเกษตร โดยเกษตรกรยังคงเป็นเจ้าของพื้นที่และร่วมกันดำเนินการบริหารจัดการการผลิต โดยภาครัฐจัดทำโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ที่มีการบริหารจัดการร่วมกันให้เกษตรกรเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน ผลักดันให้เกษตรกรรวมกลุ่มในการผลิตเพื่อร่วมกันจัดหาปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพดี ราคายุ่ง และ การใช้เทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสม เช่น เครื่องจักรกลการเกษตร (Motor pool) เพื่อลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ตลอดจนการจัดการด้านการตลาด ช่วยพัฒนาเกษตรกรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการพัฒนาเชิงพื้นที่ตามศักยภาพ ส่งเสริมพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรตามความต้องการตลาด ด้วยการบูรณาการทุกภาคส่วน โดยหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวก เป็นการเพิ่มอำนาจการต่อรองของเกษตรกรตลอดกระบวนการผลิตตลอดโซ่อุปทาน (Ministry of Agriculture and Cooperatives, 2016)

อำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง เป็นหนึ่งพื้นที่ที่ได้ดำเนินการตามนโยบายของกระทรวงเกษตร และ สหกรณ์ โดยเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ประกอบด้วย แปลงใหญ่ข้าวที่มีการผลิตพืชเศรษฐกิจ ได้แก่ ข้าว ซึ่งมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจทั้งในและต่างประเทศเป็นอย่างมาก จึงควรได้รับการสนับสนุนจากโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่อย่างเหมาะสม เพื่อนำไปพัฒนาขีดความสามารถการผลิตและช่องทางการจำหน่าย ซึ่งจะ

ช่วยส่งเสริมให้เกษตรกรมีรายได้และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล 2) การเปิดรับข่าวสารในการผลิตพืช 3) การได้รับการสนับสนุนจากโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ และ 4) เปรียบเทียบความแตกต่างของการได้รับการสนับสนุนจากโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่จำแนกตามข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรแปลงใหญ่ข้าว อำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง เพื่อเป็นข้อมูลในการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่และพัฒนาขีดความสามารถในการทำการเกษตรและการแข่งขันของภาคการผลิตตามแผนพัฒนาประเทศสู่เกษตรแปลงใหญ่อื่น ๆ ต่อไป

อุปกรณ์และวิธีการ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ อำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง ปี พ.ศ. 2559 โดยเป็นกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ข้าว จำนวน 89 ราย กำหนดขนาดตัวอย่าง (Sample size) ด้วยการเปิดตาราง Krejcie & Morgan (Phasunon, 2014) ที่ค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้จำนวนตัวอย่างเท่ากับ 73 ราย จากนั้น สุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) โดยจับฉลากจากบัญชีรายชื่อเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ ในส่วนการสัมภาษณ์ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant interview) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้ 1) เป็นผู้มีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมของกลุ่ม 2) เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับในการตัดสินใจจากสมาชิก และ 3) เป็นผู้ดูแลและบริหารจัดการกลุ่มเป็นหลัก สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2 ราย ได้แก่ ประธานและเลขานุการเนื่องจากเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกกลุ่มและมีตำแหน่งในการบริหารจัดการกลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาแบบผสมระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ 1) ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล 2) การเปิดรับข่าวสารในการผลิตพืช และ 3) การได้รับการสนับสนุนจากโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ในส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เพิ่มเติมจากข้อมูลเชิงปริมาณในด้าน การได้รับการสนับสนุนจากโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ทดสอบเครื่องมือเพื่อวิเคราะห์ความเที่ยงตรง (Validity) โดยคณะผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน และทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดสอบ (Try out) กับเกษตรกรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย แล้วนำผลวิเคราะห์มาหาค่าความเชื่อมั่นกับตัวแปรการได้

รับการสนับสนุนจากโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) (Niyamangkul, 2013) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.740

การแปลความหมายของระดับการได้รับการสนับสนุนจากโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ใช้วิธีการวัดแบบอันตรภาคชั้น (Interval scale) โดยพิจารณาจากช่วงคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามที่มีลักษณะให้เลือก 2 ตัวเลือก (Check list) ซึ่งแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 1) การได้รับการสนับสนุนหากเกษตรกรกรเลือกได้รับ กำหนดให้ 1 คะแนน และเลือกไม่ได้รับ กำหนดให้ 0 คะแนน และ 2) ความเพียงพอในการได้รับการสนับสนุน หากเกษตรกรกรเลือกเพียงพอ กำหนดให้ 1 คะแนน และเลือกไม่เพียงพอ กำหนดให้ 0 คะแนน โดยมีช่วงคะแนนสำหรับประเมินระดับการได้รับการสนับสนุนและระดับความเพียงพอในการได้รับการสนับสนุนจากโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยสำหรับระดับการได้รับการสนับสนุน

0.68 – 1.00	หมายถึง	ได้รับการสนับสนุนในระดับมาก
0.34 – 0.67	หมายถึง	ได้รับการสนับสนุนในระดับปานกลาง
0.00 – 0.33	หมายถึง	ได้รับการสนับสนุนในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ยสำหรับระดับความเพียงพอในการได้รับการสนับสนุน

0.68 – 1.00	หมายถึง	มีความเพียงพอในระดับมาก
0.34 – 0.67	หมายถึง	มีความเพียงพอในระดับปานกลาง
0.00 – 0.33	หมายถึง	มีความเพียงพอในระดับน้อย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล การเปิดรับข่าวสารในการผลิตพืช และการได้รับการสนับสนุนจากโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรถูกแจกแจงด้วยการวิเคราะห์ค่าสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistic) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

ค่าต่ำสุด (Minimum) และค่าสูงสุด (Maximum) และเปรียบเทียบความแตกต่างของการได้รับการสนับสนุนจากโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา แหล่งจำหน่ายสินค้าเกษตร ประสบการณ์ในการทำเกษตร และขนาดพื้นที่การเกษตรแตกต่างกันด้วย t-test และ F-test ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

ผลการทดลองและวิจารณ์

ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรแปลงใหญ่

เกษตรกรส่วนมากเป็นเพศหญิง ร้อยละ 67.10 และเพศชาย ร้อยละ 32.90 เกษตรกรส่วนมากมีอายุระหว่าง 62–85 ปี ร้อยละ 37.00 โดยมีอายุเฉลี่ย 59.27 ปี มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษามากที่สุด ร้อยละ 82.20 (Table 1) ซึ่งสอดคล้องกับ Klinprathum *et al.* (2017) ที่ศึกษาความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรกรที่เหมาะสมสำหรับมะม่วงของเกษตรกร อำเภอสสามโก้ จังหวัดอ่างทอง โดยพบว่าเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 54.71 ปี มีระดับการศึกษาประถมศึกษาหรือต่ำกว่า แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงส่วนมากมีอายุเฉลี่ยอยู่ในวัยกลางคน และมีประสบการณ์ในการ

ทำการเกษตรค่อนข้างมาก เนื่องจากเกษตรกรมีการสืบทอดการประกอบอาชีพเกษตรกรมาจากครอบครัว ประกอบกับมีการศึกษาไม่สูงมากนัก จึงทำให้มีช่วงระยะเวลาในการประกอบอาชีพค่อนข้างสูง นอกจากนี้ เกษตรกรแปลงใหญ่ทุกคนมีอาชีพทำนา โดยจำหน่ายสินค้าผ่านพ่อค้า/ตลาดรับซื้อสินค้ากลางเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 77.53) ได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) ร้อยละ 78.57 ส่วนมากมีประสบการณ์ในการทำการเกษตรอยู่ระหว่าง 5–30 ปี (ร้อยละ 39.70) โดยมีประสบการณ์เฉลี่ย 36.25 ปี มีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรอยู่ระหว่าง 4–10 ไร่ ร้อยละ 38.40 โดยมีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 14.06 ไร่ และถือครองที่ดินของตนเองเป็นส่วนใหญ่

Table 1 Number and percentage of basic demographic of large scale rice farmers in Saweangha district, Angthong province

(n=73)

Basic demographic	Number	Percentage
Gender		
Female	49	67.10
Male	24	32.90
Age		
30–55 years	25	34.20
56–61 years	21	28.80
62–85 years	27	37.00
Mean = 59.27 years, SD = 10.55 years, minimum = 30 years, maximum = 85 years		
Educational level		
Lower than primary school	3	4.10
Primary school	60	82.20
Secondary school or upper	10	13.70
Occupation		
Farming	73	100.00

Table 1 Continue.

(n=73)

Basic demographic	Number	Percentage
Agricultural selling method		
Shop and market buying central products	69	77.53
Community market	11	12.36
Direct consumers	9	10.11
Agricultural standard		
Good Agricultural Practices (GAP)	22	78.57
Organic Standards	6	21.43
Planting experience		
5–30 years	29	39.70
31–40 years	21	28.80
41–78 years	23	31.50
Mean = 36.25 years, SD = 13.69 years, minimum = 5 years, maximum = 78 years		
Planting area		
4–10 rai	28	38.40
11–16 rai	21	28.80
17–30 rai	24	32.80
Mean = 14.06 rai, SD = 7.00 rai, minimum = 4 rai, maximum = 30 rai		
Land holdings		
Land owner	39	53.50
Household	5	6.80
Land own, household, and hire	29	39.70

SD = standard deviation

การเปิดรับข่าวสารในการผลิตพืชของเกษตรกรแปลงใหญ่

เกษตรกรมีการเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคลผ่านเจ้าหน้าที่รัฐ/เอกชนเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 64.40) รองลงมาคือ ผู้นำชุมชน (ร้อยละ 20.50) และสมาชิกในครอบครัว ญาติพี่น้อง และเพื่อนบ้าน (ร้อยละ 13.70) ตามลำดับ (Table 2) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Nanna *et al.* (2016) เกี่ยวกับความ

ต้องการความรู้การผลิตข้าวหอมมะลิตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรพื้นที่ทุ่งสัมฤทธิ์ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา โดยพบว่า เกษตรกรเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อบุคคลผ่านเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมากที่สุด ร้อยละ 57.5 รองลงมาคือ ผู้นำชุมชน ร้อยละ 34.7 จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า เกษตรกรแปลงใหญ่ข้าวเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคลผ่านเจ้าหน้าที่รัฐ/เอกชนเป็นส่วนใหญ่

(ร้อยละ 64.40) เนื่องจากในพื้นที่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจัดกิจกรรมฝึกอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ ทำให้ได้รับข่าวสารจากการฝึกอบรมมากที่สุด (ร้อยละ 61.70) โดยได้รับข่าวสารจากสื่อกิจกรรม ผ่านการประชุม ร้อยละ 28.80 และการศึกษาดูงานนอกสถานที่ ร้อยละ 6.80

เกษตรกรเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนผ่านหนังสือเกี่ยวกับการเกษตรเป็นส่วนมาก (ร้อยละ 26.00) รองลงมาคือ วิทยุ (ร้อยละ 21.90) โทรทัศน์ (ร้อยละ 20.50) และหนังสือพิมพ์ นิตยสาร และแผ่นพับ (ร้อยละ 6.90) ตามลำดับ และเปิดรับข่าวสารจากสื่อออนไลน์ผ่านยูทูป (YouTube) เป็นส่วนมาก

(ร้อยละ 23.30) จากการที่เกษตรกรแปลงใหญ่ข้าวเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนผ่านหนังสือเกี่ยวกับการเกษตรเป็นส่วนมาก เนื่องจากเกษตรกรสามารถหาซื้อหนังสือหรืออ่านได้ตามที่เกษตรกรสะดวก นอกจากนี้ เกษตรกรยังนิยมเปิดรับข่าวสารจากสื่อออนไลน์ผ่านยูทูป แสดงให้เห็นว่า มีกลุ่มเกษตรกรที่เป็นผู้ติดตามเทคโนโลยีการสื่อสาร สามารถเปิดรับข่าวสารได้จากสื่อออนไลน์ที่สามารถแสดงให้เห็นได้ทั้งภาพและเสียง สามารถแบ่งปันความรู้แก่เกษตรกรรายอื่น ๆ ได้อย่างง่ายดาย และสามารถเข้าถึงข่าวสารด้านการเกษตรได้อย่างรวดเร็ว

Table 2 Number and percentage of media exposure about plant production news of large scale rice farmers in Saweangha district, Angthong province

(n=73)

Media exposure about plant production news	Number	Percentage
Personal media		
Not receiving	1	1.40
Receiving	72	98.60
Government officials/private agent	47	64.40
Community leader	15	20.50
Family, relative, and neighbor	10	13.70
Activity media		
Not receiving	2	2.70
Receiving	71	97.30
Training	45	61.70
Meeting	21	28.80
Excursion	5	6.80
Mass media		
Not receiving	18	24.70
Receiving	55	75.30
Agricultural book	19	26.00
Radio	16	21.90
Television	15	20.50
Newspaper, magazine, and brochure	5	6.90

Table 2 Continue.

(n=73)

Media exposure about plant production news	Number	Percentage
Online media		
Not receiving	55	75.30
Receiving	18	24.70
YouTube	17	23.30
Facebook	1	1.40

การได้รับการสนับสนุนจากโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรแปลงใหญ่

เกษตรกรแปลงใหญ่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่อยู่ในระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 0.94 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เกษตรกรได้รับการสนับสนุนด้านการถ่ายทอดความรู้แนะนำการทำเกษตรมากที่สุด โดยมีคะแนนเฉลี่ย 1.00 รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต และด้านการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์/ต้นพันธุ์พืช คะแนนเฉลี่ยเท่ากันที่ 0.99 ด้านการลดปัจจัยการผลิตที่ไม่จำเป็น ด้านการเพิ่มการบริหารจัดการ ด้านการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการผลิต และด้านการตรวจรับรองมาตรฐานของทางราชการ คะแนนเฉลี่ยเท่ากันที่ 0.97 ด้านการได้รับสินเชื่อในการจัดหาปัจจัยการผลิต คะแนนเฉลี่ย 0.96 ด้านการได้รับสินเชื่อในการจัดหาแหล่งรวบรวมผลผลิต คะแนนเฉลี่ย 0.93 ด้านการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ คะแนนเฉลี่ย 0.92 ด้านการได้รับสินเชื่อในการจัดหาเครื่องจักรกลในการผลิต คะแนนเฉลี่ย 0.90 ด้านการจัดหาแหล่งรับซื้อผลผลิต คะแนนเฉลี่ย 0.88 และด้านการเชื่อมโยงการตลาด คะแนนเฉลี่ย 0.79 ตามลำดับ ดังแสดงใน Table 3

ความเพียงพอจากการได้รับการสนับสนุนจากโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรแปลงใหญ่อยู่ในระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 0.76 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการถ่ายทอดความรู้

แนะนำการทำเกษตร คะแนนเฉลี่ย 0.92 รองลงมาคือ ด้านการลดปัจจัยการผลิตที่ไม่จำเป็น คะแนนเฉลี่ย 0.89 ด้านการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์/ต้นพันธุ์พืช คะแนนเฉลี่ย 0.88 ด้านการได้รับสินเชื่อในการจัดหาแหล่งรวบรวมผลผลิต คะแนนเฉลี่ย 0.86 ด้านการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ คะแนนเฉลี่ย 0.85 ด้านการเพิ่มการบริหารจัดการ คะแนนเฉลี่ย 0.84 ด้านการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการผลิต ด้านการได้รับสินเชื่อในการจัดหาปัจจัยการผลิต และด้านการได้รับสินเชื่อในการจัดหาเครื่องจักรกลในการผลิต มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากันที่ 0.71 และด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต คะแนนเฉลี่ย 0.70 ตามลำดับ สำหรับด้านที่คะแนนเฉลี่ยความเพียงพออยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการตรวจรับรองมาตรฐานของทางราชการ คะแนนเฉลี่ย 0.64 เนื่องจากแปลงใหญ่ข้าวได้รับการตรวจรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี แต่ได้รับไม่ครบตามจำนวนสมาชิกภายในกลุ่ม ทำให้แปลงใหญ่ข้าวมีความต้องการตรวจรับรองมาตรฐานจากหน่วยงานเพิ่มเติมให้ครบตามจำนวนสมาชิกภายในกลุ่ม เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาผลผลิตสู่การค้าต่างประเทศต่อไป นอกจากนี้ ยังมีอีกสองด้านที่มีความเพียงพอจากการได้รับการสนับสนุนอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการจัดหาแหล่งรับซื้อผลผลิต คะแนนเฉลี่ย 0.64 และด้านการเชื่อมโยงการตลาด คะแนนเฉลี่ย 0.59 เนื่องจากเกษตรกรเคยทำบันทึกข้อตกลงกับโรงสีข้าวในพื้นที่ แต่เมื่อผ่านไปประมาณ 1 ปี ทางโรงสีไม่ขอทำบันทึก

ข้อตกลงกับเกษตรกรแปลงใหญ่ข้าวอีก ซึ่งโรงสีให้เหตุผลว่าผลผลิตข้าวจากแปลงใหญ่มีคุณภาพไม่สม่ำเสมอตามที่ตกลงไว้ ทำให้ปัจจุบันเกษตรกรแปลงใหญ่ข้าวยังคงต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามา

ช่วยเหลือหรือประสานกับคู่ค้ารายอื่น โดยอาจเป็นบริษัทหรือโรงสีข้าวรายอื่น ๆ เพื่อให้ผลผลิตข้าวจากแปลงใหญ่มีตลาดรองรับที่แน่นอน

Table 3 Getting and enough support from large scale agriculture extension system project of large scale rice farmers in Sawangha district, Angthong province

(n=73)

Issue	Getting support			Enough support		
	Mean	SD	Level	Mean	SD	Level
Reduction of unnecessary inputs	0.97	0.16	High	0.89	0.32	High
Productivity per rai	0.92	0.28	High	0.85	0.36	High
Management addition	0.97	0.16	High	0.84	0.37	High
Marketing links	0.79	0.41	High	0.59	0.50	Moderate
Product quality improvement	0.99	0.12	High	0.70	0.46	High
Seed/plant support	0.99	0.12	High	0.88	0.33	High
Material support for production	0.97	0.16	High	0.71	0.46	High
Knowledge and advice on agriculture	1.00	0.00	High	0.92	0.28	High
Government standard certification	0.97	0.16	High	0.64	0.48	Moderate
Getting a loan for input procurement	0.96	0.20	High	0.71	0.46	High
Getting a loan for machinery supply	0.90	0.30	High	0.71	0.46	High
Getting a loan for storage	0.93	0.25	High	0.86	0.35	High
Sourcing for purchasing products	0.88	0.33	High	0.64	0.48	Moderate
Overall	0.94	0.20	High	0.76	0.41	High

SD = standard deviation

ผลการสัมมนาเกษตรกรแปลงใหญ่

การสัมมนาเกษตรกรแปลงใหญ่ข้าว อำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง เรื่อง การได้รับการ สนับสนุน และความเพียงพอจากโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ทั้ง 13 ด้าน พบว่า

ด้านการลดปัจจัยการผลิตที่ไม่จำเป็น

สมาชิกแปลงใหญ่ข้าวได้รับการสนับสนุนด้านการลดปัจจัยการผลิตที่ไม่จำเป็นอย่างเพียงพอ โดยได้รับการถ่ายทอดความรู้การผลิตสารชีวภัณฑ์เพื่อลดการ

ใช้สารเคมีในการป้องกันศัตรูพืช รวมถึงการคัดเลือกและขยายพันธุ์แมลงประจำถิ่นเพื่อควบคุมศัตรูพืชภายในแปลง แสดงให้เห็นว่า ในด้านการลดปัจจัยการผลิตที่ไม่จำเป็นนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้ความรู้ต่าง ๆ โดยเน้นด้านการใช้สารชีวภัณฑ์หรือวิธีการจากธรรมชาติในการป้องกันศัตรูพืช เพื่อลดการใช้สารเคมีให้น้อยลง และเป็นการลดต้นทุนปัจจัยการผลิตต่าง ๆ รวมไปถึงการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสิ่งที่เกษตรกรปฏิบัติตาม และส่งผลดีต่อตัวเกษตรกรเองในด้านสุขภาพที่ดีขึ้น

ด้านการเพิ่มผลผลิตต่อไร่

สมาชิกแปลงใหญ่ข้าวได้รับการสนับสนุนด้านการเพิ่มผลผลิตต่อไร่อย่างเพียงพอในเรื่องการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินและปุ๋ยสังเคราะห์ เพื่อให้พืชได้รับธาตุอาหารตามความเหมาะสมของดิน ทำให้ผลผลิตมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และเป็นการลดต้นทุนการผลิต ซึ่งเป็นสิ่งที่เกษตรกรควรปฏิบัติอย่างมาก เนื่องจากเกษตรกรส่วนมากจะทำการเพาะปลูกหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตทันที โดยไม่มีการปรับปรุงบำรุงดินก่อนการเพาะปลูกในรอบถัดไป และเกษตรกรมักใส่ปุ๋ยเพื่อบำรุงพืชตามความเคยชินโดยไม่คำนึงถึงความต้องการธาตุอาหารของพืช ซึ่งการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินนี้เป็นแนวทางที่ช่วยให้เกษตรกรมีผลผลิตต่อไร่ที่สูงขึ้น เนื่องจากสามารถให้ธาตุอาหารตามที่พืชต้องการได้อย่างเหมาะสม ซึ่งการสนับสนุนในด้านนี้ ทำให้เกษตรกรได้รับประโยชน์เป็นอย่างมาก

ด้านการเพิ่มการบริหารจัดการ

สมาชิกแปลงใหญ่ข้าวได้รับการสนับสนุนด้านการเพิ่มการบริหารจัดการอย่างเพียงพอในเรื่องการบริหารจัดการกลุ่มและการจัดทำบัญชีกลุ่ม โดยฝึกฝนให้เกษตรกรจดบันทึกหรือทำบัญชีของกลุ่ม เพื่อให้ทราบข้อมูลการใช้จ่ายในทุก ๆ ปี ซึ่งเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่เกษตรกรสามารถนำข้อมูลไปประกอบการวางแผนการผลิตได้ในอนาคต

ด้านการเชื่อมโยงการตลาด

สมาชิกแปลงใหญ่ข้าวได้รับการสนับสนุนด้านการเชื่อมโยงการตลาดไม่เพียงพอ เนื่องจากเดิมมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยประสานระหว่างแปลงใหญ่ข้าวและโรงสีข้าวในพื้นที่ เพื่อทำบันทึกข้อตกลงในการรับซื้อสินค้าจากแปลงใหญ่ข้าว แต่เมื่อดำเนินการได้ประมาณ 1 ปี ทางโรงสีไม่ขอทำบันทึกข้อตกลงร่วมกับแปลงใหญ่ข้าว เนื่องจากข้าวที่ได้รับจากแปลงใหญ่มีคุณภาพไม่สม่ำเสมอตามที่ได้กำหนดไว้ หลังจากนั้นเกษตรกรแปลงใหญ่ข้าวจึงไม่ส่งสินค้าในนามแปลงใหญ่

ข้าวเข้าสู่โรงสีนั้นอีก ทำให้ในปัจจุบันเกษตรกรแปลงใหญ่ข้าวยังคงต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยดูแลหรือประสานกับคู่ค้ารายอื่น อาจเป็นบริษัทหรือโรงสีข้าวรายอื่น ๆ เพื่อเป็นตลาดรองรับผลผลิตข้าวจากแปลงใหญ่

ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต

สมาชิกแปลงใหญ่ข้าวได้รับการสนับสนุนด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิตอย่างเพียงพอในเรื่องเกี่ยวกับการคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ข้าว เพื่อการจำหน่ายและเพื่อใช้ในการเพาะปลูกในฤดูถัดไป

ด้านการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์/ต้นพันธุ์พืช

สมาชิกแปลงใหญ่ข้าวได้รับการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์อย่างเพียงพอ โดยได้รับเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ได้รับการรับรองจากกรมการข้าวอย่างต่อเนื่องทุกปี เพื่อนำมาเพาะปลูกในฤดูกาลผลิต

ด้านการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการผลิต

สมาชิกแปลงใหญ่ข้าวได้รับการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการผลิตอย่างเพียงพอ เช่น การได้รับการสนับสนุนเครื่องหยอดเมล็ดข้าวจากกรมการข้าว เพื่อช่วยให้มีระยะเวลาการปลูกที่สม่ำเสมอและลดการใช้แรงงานคน เนื่องจากเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ข้าวส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ซึ่งไม่มีความถนัดในการใช้เทคโนโลยีการเกษตรมากนัก และมักไม่ยอมเปลี่ยนทัศนคติจากการทำนาแบบเดิม

ด้านการถ่ายทอดความรู้แนะนำการทำเกษตร

สมาชิกแปลงใหญ่ข้าวได้รับการสนับสนุนด้านการถ่ายทอดความรู้แนะนำการทำเกษตรอย่างเพียงพอจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ ได้แก่ กรมการข้าว สำนักงานเกษตรอำเภอ และเจ้าหน้าที่เอกชน เพื่อถ่ายทอดความรู้ในการทำการเกษตรให้เหมาะสมกับพืชแต่ละชนิดในแต่ละพื้นที่ รวมถึงการดูแลรักษาและการเก็บเกี่ยวผลผลิต

ด้านการตรวจรับรองมาตรฐานของทางราชการ

สมาชิกแปลงใหญ่ข้าวได้รับการสนับสนุนด้านการตรวจรับรองมาตรฐานของทางราชการไม่เพียงพอต่อความต้องการของกลุ่ม เนื่องจากสมาชิกกลุ่มได้รับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) จากหน่วยงานราชการเพียง 20 ราย แต่สมาชิกแปลงใหญ่ข้าวได้เล็งเห็นความสำคัญด้านการค้าในอนาคต จึงยังคงมีความต้องการให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาตรวจรับรองเพื่อขอรับรองมาตรฐานดังกล่าวให้แก่สมาชิกทุกราย

ด้านการได้รับสินเชื่อในการจัดหาปัจจัยการผลิต

สมาชิกแปลงใหญ่ข้าวได้รับการสนับสนุนด้านการได้รับสินเชื่อในการจัดหาปัจจัยการผลิตอย่างเพียงพอ โดยการรับสินเชื่อจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เพื่อมาเป็นทุนหมุนเวียนในการจัดหาปัจจัยการผลิตต่าง ๆ

ด้านการได้รับสินเชื่อในการจัดหาเครื่องจักรกลในการผลิต

สมาชิกแปลงใหญ่ข้าวได้รับการสนับสนุนด้านการได้รับสินเชื่อในการจัดหาเครื่องจักรกลในการผลิตอย่างเพียงพอ โดยการรับสินเชื่อจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เพื่อนำมาจัดหาเครื่องจักรกลในการผลิต เช่น รถเกี่ยวนวดข้าว รถสิบล้อ และรถพ่วง เป็นต้น ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการภายในแปลง ช่วยประหยัดเวลา และทดแทนแรงงานคนที่ค่อนข้างหายากในปัจจุบัน

ด้านการได้รับสินเชื่อในการจัดหาแหล่งรวบรวมผลผลิต

สมาชิกแปลงใหญ่ข้าวได้รับการสนับสนุนด้านการได้รับสินเชื่อในการจัดหาแหล่งรวบรวมผลผลิตอย่างเพียงพอ โดยการรับสินเชื่อจากธนาคารเพื่อ

การเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และนำสินเชื่อนี้มาจัดหาพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นเอกสารสิทธิ์ เพื่อใช้พื้นที่ดังกล่าวเป็นแหล่งรวบรวมผลผลิตต่อไป

ด้านการจัดหาแหล่งรับซื้อผลผลิต

สมาชิกแปลงใหญ่ข้าวได้รับการสนับสนุนด้านการจัดหาแหล่งรับซื้อผลผลิตไม่เพียงพอ จากเดิม เมื่อมีการเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว กรมการข้าวจะเข้ามาติดต่อขอรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรแปลงใหญ่ทุกปี แต่ในปัจจุบันไม่มีโครงการรับซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าว แต่มีโครงการอื่นในลักษณะที่คล้ายกัน คือ การให้สมาชิกเกษตรกรแปลงใหญ่ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว แล้วนำมาจำหน่ายให้กับกลุ่มเพื่อรวบรวมเมล็ดพันธุ์เหล่านั้นไปจำหน่ายยังกรมการข้าว แต่เกษตรกรไม่สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามที่กรมการข้าวกำหนดได้ จึงเป็นปัญหาในการจัดหาแหล่งรับซื้อที่แน่นอน เกษตรกรจึงต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินโครงการรับซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวเช่นเดิม และขอให้จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรแปลงใหญ่ข้าว จะเห็นว่า เกษตรกรได้รับการสนับสนุนจากโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่อย่างเพียงพอในด้านการลดปัจจัยการผลิตที่ไม่จำเป็น การเพิ่มผลผลิตต่อไร่ การเพิ่มการบริหารจัดการ การพัฒนาคุณภาพผลผลิต การสนับสนุนเมล็ดพันธุ์/ต้นพันธุ์พืช การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการผลิต การถ่ายทอดความรู้ แนะนำการทำเกษตร การได้รับสินเชื่อในการจัดหาปัจจัยการผลิต และการได้รับสินเชื่อในการจัดหาเครื่องจักรกลในการผลิต เนื่องจากเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความรู้และให้ความสำคัญในการทำการเกษตรของเกษตรกรแปลงใหญ่อย่างจริงจัง เพื่อผลักดันเกษตรกรแปลงใหญ่ให้มีการพัฒนาขีดความสามารถในการผลิตที่ดียิ่งขึ้น โดยเน้นความสำคัญเรื่องการลดต้นทุนการผลิตที่ไม่จำเป็นและการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ ซึ่งจะนำมาสู่รายได้ของเกษตรกรที่เพิ่มขึ้น

อย่างไรก็ตาม เกษตรกรแปลงใหญ่ข้าวยังคงได้รับการสนับสนุนที่ไม่เพียงพอในด้านการเชื่อมโยง

การตลาด การตรวจรับรองมาตรฐานของทางราชการ และการจัดหาแหล่งรับซื้อผลผลิต เนื่องจากเกษตรกรแปลงใหญ่ข้าวต้องการตลาดรองรับผลผลิตที่มากกว่าโรงสีข้าวในพื้นที่ โดยเล็งเห็นความสำคัญของการแปรรูปและการส่งออกผลผลิตข้าวในอนาคต ซึ่งเป็นช่องทางการจำหน่ายที่สามารถทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรรหาช่องทางในการพัฒนาคุณภาพผลผลิต รวมถึงการพัฒนากระบวนการผลิตข้าวคุณภาพ เพื่อเป็นพื้นฐานในการวางแผนด้านการตลาดและการจำหน่ายข้าวส่งออกไป ทั้งนี้ การได้รับการสนับสนุนและความเพียงพอของเกษตรกรแปลงใหญ่ข้าว อำเภอแสวงหา ที่ได้รับการสนับสนุนในบางด้านไม่เพียงพอ อาจเป็นผลจากความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ ทำให้มีความต้องการและการได้รับการสนับสนุนที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบความแตกต่างของการได้รับการสนับสนุนจากโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่จำแนกตามข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

จากการวิเคราะห์ความแตกต่างของการได้รับการสนับสนุนจากโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ จำแนกตามข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรแปลงใหญ่ข้าว พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา แหล่งจำหน่ายสินค้าเกษตร ประสบการณ์ในการทำการเกษตร และขนาดพื้นที่การเกษตรไม่มีผลต่อการได้รับการสนับสนุนจากโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 (Table 4) แต่เกษตรกรที่มีลักษณะการถือครองที่ดินทางการเกษตรแตกต่างกันได้รับการสนับสนุนจากโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.011$) ซึ่งอาจเป็นผลจากเกษตรกรที่มีที่ดินทางการเกษตรเป็นของตนเองได้รับการสนับสนุนจากโครงการ โดยเฉพาะด้านการลดต้นทุนการผลิตมากกว่าเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทางการเกษตรเป็นของตนเอง เนื่องจากกระบวนการลดต้นทุนการผลิตจะเน้นเรื่องการใช้ประโยชน์ที่ดินของตนเองเป็นหลัก เพื่อลดค่าใช้จ่ายจากการเช่าที่ดิน (Office of Agricultural Economics, 2015)

Table 4 The results of the analysis of variance about getting support from large scale agriculture extension system project classified by basic demographic (n=73)

Basic demographic	Getting support from large scale agriculture extension system project	
	F	P-value
Age	0.040	0.961
Educational level	0.268	0.766
Agricultural selling method	0.552	0.578
Planting experience	0.529	0.591
Planting area	2.276	0.110
Land holdings	4.822	0.011*

* Significant at $P < 0.05$

สรุป

เกษตรกรแปลงใหญ่ข้าว อำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 59.27 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด ทำนาเป็นอาชีพหลัก มีแหล่งจำหน่ายสินค้า คือ พ่อค้าหรือตลาดรับซื้อสินค้ากลางเป็นส่วนมาก ได้รับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีประสบการณ์ในการทำเกษตรเฉลี่ย 36.25 ปี มีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 14.28 ไร่ มีลักษณะการถือครองที่ดินของตนเองเป็นส่วนใหญ่ เกษตรกรแปลงใหญ่ข้าวเปิดรับข่าวสารในการผลิตพืชจากสื่อบุคคลผ่านเจ้าหน้าที่รัฐ/เอกชนเป็นส่วนใหญ่ เปิดรับข่าวสารจากสื่อกิจกรรมผ่านการฝึกอบรมมากที่สุด เปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนผ่านหนังสือเกี่ยวกับการเกษตร และเปิดรับข่าวสารจากสื่อออนไลน์ผ่านยูทูป (YouTube) เกษตรกรแปลงใหญ่ข้าวได้รับการสนับสนุนจากโครงการอย่างเพียงพอในด้าน การลดปัจจัยการผลิตที่ไม่จำเป็น การเพิ่มผลผลิตต่อไร่ การเพิ่มการบริหารจัดการ การพัฒนาคุณภาพผลผลิต การสนับสนุนเมล็ดพันธุ์/ต้นพันธุ์พืช การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการผลิต การถ่ายทอดความรู้แนะนำการทำเกษตร การได้รับสินเชื่อในการจัดหาปัจจัยการผลิต และการได้รับสินเชื่อในการจัดหาเครื่องจักรกลในการผลิต แต่ได้รับการสนับสนุนไม่เพียงพอในด้านการเชื่อม

โยงการตลาด การตรวจรับรองมาตรฐานของทางราชการ และการจัดหาแหล่งรับซื้อผลผลิต โดยลักษณะการถือครองที่ดินทางการเกษตรที่แตกต่างกันของเกษตรกรมีผลต่อการได้รับการสนับสนุนจากโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ($P < 0.05$) ทั้งนี้เกษตรกรแปลงใหญ่ข้าวยังคงมีความต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยเหลือและดูแลในส่วนที่เกษตรกรยังได้รับการสนับสนุนไม่เพียงพอ เพื่อส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรตามระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความอนุเคราะห์การตรวจแบบสอบถามจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพัตรา ศรีสุวรรณ ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ดร.อรุณี วงษ์แก้ว ภาควิชาพืชไร่ฯ คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และนายวรชิต สังข์วงษ์ เกษตรอำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง และขอขอบคุณเกษตรกรแปลงใหญ่ อำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง ทุกท่านที่อำนวยความสะดวกให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล และตอบแบบสอบถามสำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- Klinprathum, A., P. Sriboonruang and S. Rangsihaht. 2017. Knowledge Need toward Good Agricultural Practice (GAP) for Mango in Samko District, Angthong Province. MS Thesis, Kasetsart University, Bangkok. (in Thai)
- Ministry of Agriculture and Cooperatives. 2016. A Large-Scale Agricultural Extension System Operation Manual. Available Source: <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER3/DRAWER057/GENERAL/DATA0000/00000233.PDF>, December 14, 2019. (in Thai)
- Nanna, N., P. Sriboonruang and P. Thongdeelert. 2016. The need in production knowledge of GAP Thai jasmine rice of farmers in Thungsumrith, Phimai district, Nakhon ratchasima province. King Mongkut's Agricultural Journal. 34(2): 59-66. (in Thai)

Niyamangkul, S. 2013. Social Science and Statistical Research Methods Used. Book to You, Bangkok. (in Thai)

Office of Agricultural Economics. 2015. Measures to Reduce Production Costs and Increase the Opportunity to Compete in Agricultural Products with a Large-Scale Agricultural Extension System. Available Source: <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER19/DRAWER062/GENERAL/DATA0000/00000273.PDF>, July 17, 2021. (in Thai)

Office of the National Economic and Social and Development Council. 2016. The Twelve Nation Economic and Social Development Plan (2017–2021). Available Source: https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422, April 6, 2020. (in Thai)

Phasunon, P. 2014. Sample size determination from Krejcie and Morgan (1970) approach in quantitative research. FAA Journal 7(2): 112–120. (in Thai)